

POSTANOWIENIE

Dnia 18 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta G.
przy uczestnictwie (...), Gminy Miasta G., (...) oraz następców prawnych M. O. -
uczestniczki B. O. i B. J. oraz następców prawnych H. T. – H. R., A. T. i M. T.
o stwierdzenie zasiedzenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 18 kwietnia 2018 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy
na postanowienie Sądu Okręgowego w G.
z dnia 27 stycznia 2016 r., sygn. akt III Ca (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie w części oddalającej
apelację (pkt 2) oraz orzekającej o kosztach postępowania (pkt 3)
i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w G. do
ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawca Skarb Państwa, reprezentowany przez Prezydenta Miasta G., wniósł o stwierdzenie, że nabył przez zasiedzenie z dniem 1 stycznia 1985 r. prawo własności działek gruntu o numerach: 536/306, 442/306, 566/306 i 809/306 -

objętych księgą wieczystą (...)/0, działek o numerach: 469/20, 643/20, 644/20, 785/20 oraz 1150/31 - objętych księgą wieczystą (...)/5, działek o numerach: 533/306, 568/306 i 680/306 - objętych księgą wieczystą (...)/7, działki numer 679/306 - objętej księgą wieczystą (...)/8, działek o numerach: 604/20 i 1086/20 - objętych księgą wieczystą (...)/3 oraz działek o numerach: 782/20 i 1087/20 - objętych księgą wieczystą (...)/4. W uzasadnieniu wskazał, że na wymienionych działkach, położonych w G., została urządzona zieleń miejska, aleja spacerowa stanowiąca Aleję, ciąg pieszy łączący ulicę Ż. z przejściem podziemnym pod torami PKP, budynek przedszkolny oraz pas zieleni wzdłuż chodnika przy ul. W.

Sąd Rejonowy w G. postanowieniem z dnia 15 września 2015 r. stwierdził, iż Skarb Państwa nabył z dniem 1 stycznia 1985 r., w miejsce ówczesnych właścicieli, prawo własności działki nr 679/306, objętej księgą wieczystą (...)/8 oraz działek oznaczonych numerami: 604/20 i 1086/20, objętych księgą wieczystą (...)/3; umorzył postępowanie w zakresie żądania stwierdzenia zasiedzenia działek oznaczonych numerami: 442/306, 469/20, 1150/31 i części działki numer 566/306; oddalił wniosek w pozostałej części i orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Okręgowy w G., postanowieniem zaskarżonym skargą kasacyjną oddalił apelację wnioskodawcy od postanowienia Sądu Rejonowego i orzekł o kosztach procesu.

W sprawie ustalono, że orzeczeniem Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w G. z dnia 30 listopada 1951 r., nr (...), wyłączone na rzecz Skarbu Państwa m. in. nieruchomości położoną w G., oznaczoną jako część parceli numer 24, zapisanej w księdze wieczystej numer 555 prowadzonej przez Sąd Rejonowy w G. oraz nieruchomości stanowiącą część parceli numer 306, objętą - prowadzoną przez ten Sąd - księgą wieczystą numer 527, stanowiącą działki oznaczone obecnie numerami: 533/306, 568/306, 680/306, 782/20 i 1087/20; na działkach 680/306, 1087/20, 536/306, 568/306, 785/20, 1086/20, 679/306, 533/306, 782/20 i 604/20 zostało wybudowane przedszkole.

Orzeczeniem Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w G. z dnia 31 marca 1959 r., nr [...], wyłączone na rzecz Skarbu Państwa nieruchomości położoną w G. oznaczoną jako parcela numer 20, stanowiącą obecnie działki o

numerach 469/20, 643/20, 644/20, 785/20 i część działki nr 1150/31. Decyzją Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w G. z dnia 8 kwietnia 1959 r. numer [...] orzeczono o wywłaszczeniu nieruchomości położonej w G., oznaczonej jako parcela numer 306, objętej księgą wieczystą numer 527, stanowiącą obecnie działki o numerach 442/306, 536/306, 566/306 i 709/306. Decyzją Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w G. z dnia 30 listopada 1951 r. numer (...) orzeczono zaś o wywłaszczeniu nieruchomości w części dotyczącej działek o obecnych numerach 533/306, 568/306, 680/306, 782/20 i 1087/20.

Ponadto ustalono, że pod koniec lat pięćdziesiątych XX wieku Skarb Państwa rozpoczął urządzenie zieleni miejskiej na działkach o numerach 709/306 i 644/20. W połowie lat sześćdziesiątych ubiegłego wieku powyższe działki były już w pełni urządzone i wykorzystywane jako teren zieleni miejskiej. Na działkach o numerach 568/306, 533/306, 558/26, 782/20 i 604/20 urządzono schody, skarpe i chodnik ul. W.

Decyzjami Wojewody G. z dnia 17 kwietnia 1991 r., nr (...), nr (...) i nr (...), z dnia 10 maja 1990 r., nr (...), nr (...) orzeczono o nieodpłatnym nabyciu przez Gminę Miasta G. własności działek oznaczonych odpowiednio numerami: 536/306, 442/306, 566/306 i 709/306, 1087/20, 782/20, 533/306, 680/306, 568/306, 469/20, 643/20, 644/20, 785/20 i 1150/31.

Pismami z dnia 22 marca 1994 r. i z dnia 24 stycznia 1995 r. A. P. wystąpił do Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa o stwierdzenie nieważności opisanych wyżej decyzji wywłaszczeniowych. Minister Infrastruktury decyzją z dnia 20 stycznia 2005 r., nr (...), stwierdził nieważność orzeczenia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w G. z dnia 30 listopada 1951 r., nr (...), w części dotyczącej działek oznaczonych obecnie numerami: 533/306, 568/306, 680/306, 782/20 i 1087/20. Decyzją z dnia 3 września 2002 r., nr (...), Prezes Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast stwierdził nieważność orzeczenia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w G. z dnia 31 marca 1959 r., nr [...], którą wywłaszczono na rzecz Skarbu Państwa nieruchomość położoną w G., oznaczoną jako parcela nr 20, stanowiącą obecnie działki o numerach: 469/20, 643/20, 644/20, 785/20 i część działki numer 1150/31. Decyzją z dnia 13 grudnia 2002 r., nr (...),

Prezes Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast stwierdził nieważność orzeczenia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w G. z dnia 8 kwietnia 1959 r., nr (...), którą orzeczono o wywłaszczeniu nieruchomości położonej w G., oznaczonej jako parcela nr 306, stanowiącej obecnie działki o numerach: 442/306, 536/306, 566/306 i 709/306.

Decyzją z dnia 20 lutego 2013 r., nr (...), Minister Administracji i Cyfryzacji stwierdził nieważność decyzji Wojewody G. z dnia 17 kwietnia 1991 r., nr [...] w części dotyczącej nieodpłatnego nabycia z mocy prawa przez Gminę Miasta G. własności nieruchomości oznaczonych jako działki o numerach: 469/20, 643/20, 644/20 i 785/20. Decyzją z dnia 20 lutego 2013 r., nr (...), Minister Administracji i Cyfryzacji stwierdził nieważność decyzji Wojewody G. z dnia 17 kwietnia 1991 r., (...), w części dotyczącej nieodpłatnego nabycia z mocy prawa przez Gminę Miasta G. własności nieruchomości oznaczonych jako działki o numerach: 442/306 i 536/306. Decyzją z dnia 20 lutego 2013 r., nr (...), Minister Administracji i Cyfryzacji stwierdził nieważność decyzji Wojewody G. z dnia 17 kwietnia 1991 r., nr (...), w części dotyczącej nieodpłatnego nabycia z mocy prawa przez Gminę Miasta G. własności nieruchomości oznaczonych jako działki o numerach: 566/306 i 567/306. Natomiast decyzją z dnia 8 października 2012 r., nr (...), Minister Administracji i Cyfryzacji stwierdził nieważność decyzji Wojewody G. z dnia 17 kwietnia 1991 r., nr (...), w części dotyczącej nieodpłatnego nabycia z mocy prawa przez Gminę Miasta G. własności nieruchomości oznaczonych jako działki o numerach: 533/306, 680/306 i 568/306.

Pismem z dnia 16 kwietnia 2007 r. A. P. zwróciła się do Prezydenta Miasta G. z propozycją uregulowania sposobu korzystania z działek oznaczonych numerami: 442/306, 536/306 i 709/306 przez oddanie ich w dzierżawę Gminie Miasta G. w zamian za bieżące utrzymanie terenu, opłacenie ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej i równowartość podatku od nieruchomości. W odpowiedzi na to pismo Gmina Miasta G. zaproponowała współwłaścicielom, aby sprzedali jej działki oznaczone numerami: 442/306, 533/306, 536/306, 538/306, 566/306, 570/307, 679/306, 680/306, 709/306, 469/20, 558/26, 604/20, 643/20, 644/20, 782/20, 1086/20 i 1087/20 za cenę 6.368.105,00 zł; alternatywnie zaproponowano zakup przez Gminę działek o numerach: 442/306, 469/20, 643/20,

644/20 i 709/20 za cenę 1.535.400 zł i wydzierżawienie działek stanowiących teren przedszkola za czynsz w wysokości 8.259,20 zł miesięcznie.

Oceniając tak ustalony stan faktyczny, Sądy obu instancji uznały, że wnioskodawca wykazał samoistne posiadanie działek objętych wnioskiem poczynając od lat pięćdziesiątych XX wieku do 1990 r. przez Skarb Państwa, a następnie przez Gminę Miasta G. Przyjęły, że wnioskodawca mógł uważać się za właściciela tych działek, gdyż jego prawo własności zostało potwierdzone decyzjami wywłaszczeniowymi.

Sąd Okręgowy zaaprobował stanowisko Sądu Rejonowego co do zawieszenia biegu zasiedzenia z uwagi na realia społeczno - polityczne panujące w latach pięćdziesiątych ubiegłego wieku. Wskazał ponadto, że przepisy ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (Dz. U. z 1974 r. Nr 10, poz. 64; ze zm.), uniemożliwiały uczestnikom postępowania i ich poprzednikom prawnym skuteczne dochodzenie wydania nieruchomości objętych wnioskiem. W myśl art. 48 ust. 4 tej regulacji, uchylonej dopiero z dniem 1 sierpnia 1985 r., tj. z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. z 1985 r., nr 22, poz. 99; ze zm.), ostateczne decyzje o wywłaszczeniu i odszkodowaniu wydane przed dniem wejścia jej w życie nie podlegały wzruszeniu. Uzasadnia to przyjęcie, że do dnia 1 sierpnia 1985 r. istniał stan siły wyższej powodujący zawieszenie biegu zasiedzenia (art. 121 pkt 4 w związku z art. 175 k.c.).

Sąd Okręgowy potraktował złożenie przez A. P. (poprzednika prawnego uczestników) wniosków o stwierdzenie nieważności decyzji wywłaszczeniowych z dnia 30 listopada 1951 r., z dnia 31 marca 1959 r. i z dnia 8 kwietnia 1959 r. jako „akcję zaczepną” nie tylko przeciwko Skarbowi Państwa, ale także przeciwko aktualnemu posiadaczowi samoistnemu Gminie Miasta G. Podkreślił, że przerwany bieg przedawnienia rozpoczął swój bieg na nowo z chwilą zakończenia postępowań administracyjnych związanych ze stwierdzeniami nieważności przedmiotowych decyzji wywłaszczeniowych tj. z dniem 3 września 2002 r., dlatego też nie upłynął okres wymagany do nabycia nieruchomości przez zasiedzenie. Zaznaczył przy tym, że przerwanie biegu zasiedzenia nastąpiło na skutek złożenia przez uczestników

postępowania w dniu 13 kwietnia 2011 r. wniosku o zawezwanie do próby ugodowej dotyczącej wydania przedmiotowych nieruchomości.

W skardze kasacyjnej, opartej na podstawie określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c., wnioskodawca zarzucił naruszenie:

- art. 109 pkt 4 ustawy z dnia 18 lipca 1950 r. Przepisy ogólne prawa cywilnego (Dz. U. z 1950 r., nr 34, poz. 311; ze zm.) w związku z art. 53 i art. 50 § 1 i 2 dekretu z dnia 11 października 1946 r. Prawo rzeczowe (Dz. U. z 1946, nr 57, poz. 319 ze zm.) w związku z art. XLI § 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Przepisy wprowadzające kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r., nr 16, poz. 94; ze zm.) w związku z art. 172 § 1 k.c. oraz art. 121 pkt 4 w związku z art. 175 i art. 172 § 1 k.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że w latach pięćdziesiątych XX w. ze względu na panujące wówczas realia społeczno - polityczne, a począwszy od dnia 6 kwietnia 1961 r. do dnia 1 sierpnia 1985 r. ze względu na obowiązywanie art. 48 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości, nie było możliwe wzruszenie decyzji administracyjnej o wywłaszczeniu i w związku z tym istniał wówczas stan siły wyższej powodujący zawieszenie biegu zasiedzenia, co skutkowało przyjęciem, że nie upłynął ustawowy termin stanowiący przesłankę nabycia własności przez zasiedzenie w sytuacji, gdy okoliczności niniejszej sprawy stanowiące podstawę faktyczną zaskarżonego orzeczenia nie pozwalają na taką ocenę prawną,

- art. 123 § 1 pkt 1 w związku z art. 175 i art. 172 § 1 k.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że złożenie wniosku o stwierdzenie nieważności decyzji wywłaszczeniowej, na podstawie której Skarb Państwa nabył własność nieruchomości, stanowi czynność przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia prawa własności nieruchomości skuteczną względem aktualnego w dacie złożenia wniosku posiadacza samoistnego tj. Gminy Miasta G., która prawo do nieruchomości uzyskała na podstawie szeregu decyzji komunalizacyjnych.

Powołując się na tak ujętą podstawę kasacyjną, skarżący wniósł o uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego w G. w części dotyczącej oddalenia apelacji i

orzeczenia o kosztach procesu i przekazanie w tym zakresie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uczestnicy postępowania - poza Gminą Miasta G. - w odpowiedziach na skargę kasacyjną wnieśli o jej oddalenie i zasądzenie na ich rzecz od skarżącego kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia prawa materialnego zmierzały do wykazania, że Sąd drugiej instancji, oddalając apelację wnioskodawcy wadliwie uznał, że w okresie od dnia 6 kwietnia 1961 r. do dnia 1 sierpnia 1985 r. nie było możliwe wzruszenie decyzji administracyjnej o wywłaszczeniu, ze względu na obowiązywanie art. 48 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości i w związku z tym istniał stan siły wyższej powodujący zawieszenie biegu zasiedzenia oraz błędnie przyjął, że złożenie wniosku o stwierdzenie nieważności decyzji wywłaszczeniowej stanowi czynność przedsięwziętą bezpośrednio w celu ustalenia prawa własności.

Podniesionym w tym zakresie zarzutom skarżącego nie można odmówić słuszności.

Zgodnie z art. 121 pkt 4 k.c., który stosuje się odpowiednio do obliczania terminu wymaganego do nabycia własności nieruchomości w drodze zasiedzenia (art. 175 k.c.), termin przedawnienia nie rozpoczyna się a rozpoczęty ulega zawieszeniu, co do wszelkich roszczeń, gdy z powodu siły wyższej uprawniony nie może ich dochodzić przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw danego rodzaju przez czas trwania przeszkody. Ocena, czy w konkretnej sytuacji mamy do czynienia z tak rozumianą siłą wyższą wymaga rozważenia okoliczności, w których działały osoby uprawnione do dochodzenia roszczeń o wydanie nieruchomości i stwierdzenie, że rzeczywiście były one tej możliwości pozbawione.

W orzecznictwie nie budzi wątpliwości dopuszczalność postrzegania przeszkód natury społeczno - politycznej jako okoliczności, która - pod pewnymi warunkami - może być zrównana w skutkach z siłą wyższą (art. 121 pkt 4 w związku z art. 175 k.c.). Kwestia ta została - co do zasady - przesądzona

w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2007 r., III CZP 30/07, (OSNC 2008, nr 5, poz. 43), według której zasiedzenie nie biegło, jeżeli właściciel nie mógł skutecznie dochodzić wydania nieruchomości (art. 121 pkt 4 w związku z art. 175 k.c.). Sąd Najwyższy wskazał, że przeszkoda uniemożliwiająca rozpoczęcie lub powodująca zawieszenie biegu zasiedzenia powinna mieć charakter obiektywny w tym znaczeniu, że chwilę jej powstania i ustania określają obiektywne okoliczności, niezależne od zachowania się osoby, którą przeszkoda dotknęła. W szczególności nie ma znaczenia dla oznaczenia chwili ustania przeszkody czas, w którym osoba ta podjęła stosowne działania; istotne jest, kiedy powszechne oddziaływanie przeszkody ustało i osoba ta mogła podjąć te działania. Ocena w tym przedmiocie musi być pozostawiona sądowi orzekającemu w konkretnej sprawie, a dokonując jej, sąd powinien mieć na względzie, że zastosowanie art. 121 pkt 4 w związku z art. 175 k.c. jest uzasadnione tylko w razie ustalenia, iż osoba uprawniona do skutecznego dochodzenia roszczenia o wydanie nieruchomości rzeczywiście była tej możliwości pozbawiona. Takie ustalenie nie może być dokonane wyłącznie na podstawie twierdzeń osoby uprawnionej; konieczne jest wykazanie, że w ówczesnych warunkach ustrojowych i w stanie prawnym skuteczne dochodzenie roszczenia nie było możliwe ze względu na niedostępność środków prawnych, które pozwoliłyby podważyć wadliwe akty władzy publicznej, lub ze względu na to, że powszechna praktyka stosowania obowiązujących wówczas przepisów - obiektywnie biorąc - nie stwarzała realnych szans uzyskania korzystnego dla uprawnionego rozstrzygnięcia. Jest to istotne, gdyż wykazanie tych okoliczności powinno zapobiec niebezpieczeństwu nadmiernej subiektywizacji w ujmowaniu stanu siły wyższej.

Siła wyższa może być uznana za przeszkodę w dochodzeniu przez właściciela roszczenia o zwrot nieruchomości bezprawnie zajętej przez Państwo w czasie działań nacjonalizacyjnych po drugiej wojnie światowej w razie wykazania, że ze względu na indywidualną sytuację, w jakiej się znajdował lub przynależność do określonej grupy społecznej, nie mógł on - obiektywnie rzecz oceniając - liczyć na skuteczność dochodzenia tego roszczenia w okresie istnienia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (art. 121 pkt 4 w związku z art. 175 k.c.;

zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2008 r., II CSK 241/08, OSNC-ZD 2010, nr 1, poz. 2). Sąd Apelacyjny nie przeprowadził w tym zakresie pogłębionej analizy; odwołał się jedynie do poglądu, że art. 48 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości stanowił przeszkodę w dochodzeniu roszczeń przez właścicieli nieruchomości znajdujących się w posiadaniu Skarbu Państwa, uzasadniającą zastosowanie art. 121 pkt 4 w związku z art. 175 k.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2013 r. I CSK 704/12 (nie publ.).

Należy zauważyć, że odmienne stanowisko zostało zaprezentowane w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 2015 r., III CZP 82/14, (OSNC 2015, nr 11, poz. 126), w której wskazano, że twierdzenie, iż przyczyną o charakterze zawieszenia wymiaru sprawiedliwości lub siły wyższej, wyłączając bieg zasiedzenia nieruchomości przez Skarb Państwa, może być obowiązywanie aktu normatywnego, który stwarza podstawę przejęcia własności takiej nieruchomości przez Skarb Państwa, nacechowane byłoby oczywistą sprzecznością i prowadziło pośrednio do podważania mocy normatywnej tego aktu. W konsekwencji rozwiązania tego nie można uznać za prawidłowe.

Sąd orzekający w niniejszej sprawie podziela ten pogląd. Nie można uznać, że art. 48 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości powodował zawieszenie biegu terminu zasiedzenia przez Skarb Państwa nieruchomości podlegających tej ustawie. Brak jest podstaw do łączenia z samym obowiązywaniem tego przepisu istnienia stanu siły wyższej ze skutkiem w postaci nierozpoczęcia lub zawieszenia biegu zasiedzenia na rzecz Skarbu Państwa nieruchomości objętych tą regulacją. Koncepcja odwołująca się do pojęcia siły wyższej nie może prowadzić do podważenia obowiązywania prawa, a uznanie, że art. 48 ust. 4 powołanej ustawy stwarzał w odniesieniu do dotyczących go nieruchomości stan zawieszenia wymiaru sprawiedliwości w zakresie możliwości dochodzenia ich zwrotu przez właścicieli, oznaczałoby w istocie zanegowanie jego obowiązywania. Tymczasem do eliminacji z porządku prawnego przepisu ustawy negatywnie ocenianego z punktu widzenia norm Konstytucji może dojść tylko w drodze orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego i tylko przy spełnieniu określonych

wymagań (por. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 2015 r., III CZP 82/14, OSNC 2015, nr 11, poz. 126).

Błędny jest zatem pogląd Sądu drugiej instancji, że w czasie obowiązywania art. 48 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości poprzednicy prawni uczestników postępowania nie mieli zagwarantowanej prawnie możliwości wzruszenia orzeczeń Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej o wywłaszczeniach nieruchomości i do 1 sierpnia 1985 r., czyli do czasu utraty mocy prawnej przez ten przepis, z powodu siły wyższej nie mogli oni dochodzić zwrotu nieruchomości. Obowiązywanie tego przepisu nie stanowiło wystarczającej przyczyny zawieszenia biegu zasiedzenia przez Skarb Państwa nieruchomości objętych tą ustawą.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że złożenie przez następców prawnych byłych właścicieli nieruchomości wniosków o stwierdzenie nieważności decyzji wywłaszczeniowych, na podstawie których Skarb Państwa nabył własność nieruchomości, stanowi czynność przedsięwziętą bezpośrednio w celu ustalenia prawa własności i tym samym przerywa ona bieg przedawnienia.

Podniesionemu w tym zakresie zarzutowi skarżącego nie można odmówić słuszności. Wbrew zapatrywaniom Sądu, wniosek o stwierdzenie nieważności decyzji wywłaszczeniowych nie stanowi czynności podjętej bezpośrednio w celu dochodzenia ustalenia prawa własności. W orzecznictwie przyjmuje się, że cechą bezpośredniości noszą te czynności, które stanowią warunek *sine qua non* zaspokojenia roszczenia, przy czym chodzi tu o bezpośredniość czynności w powiązaniu z jej skutkiem. Nie nosi tej cechy czynność, która wszczyna postępowanie zmierzające do innego skutku, choćby był on koniecznym warunkiem wszczęcia następnego zespołu działań prowadzącego do dochodzenia, ustalenia, zabezpieczenia lub zaspokojenia roszczenia (zob. m. in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2016 r., III CZP 14/16, OSNC 2017, nr 1, poz. 1).

Celem wniosku o stwierdzenie nieważności decyzji wywłaszczeniowej jest wyłączenie jej z obrotu prawnego. Nie można zatem uznać, że wszczęcie i powadzenie takiego postępowania stanowi czynność zmierzającą do dochodzenia

roszczenia o naprawienie szkody, którego źródłem jest nieważna decyzja. Czynności wszczynające postępowanie, którego wynik przesądza jedynie pewne elementy stanu faktycznego roszczenia stanowiącego przedmiot innego postępowania, nie noszą cechy bezpośredniości w rozumieniu art. 123 § 1 pkt 1 k.c. i do nich należy zakwalifikować wniosek o stwierdzenie nieważności decyzji wyłączeniowej.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

jw